

Valsts izglītības
satura centrs

Centralizētais eksāmens
Sociālās zinātnes II
Augstākais mācību satura apguves līmenis

Santa Kazaka, Vita Jaunozola

9.03.2023.

Valsts izglītības
satura centrs

Valsts pārbaudes darba mērķis

Novērtēt skolēnu sniegumu atbilstoši plānotiem sasniedzamiem rezultātiem sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā augstākā mācību satura apguves līmenī.

DARBA UZBŪVE UN NORISE

Izpildes laiks → 240 minūtes

Maksimālais punktu skaits → 106 punkti

2 daļas

1. daļa

Atbilžu izvēles uzdevumi,
strukturēti īso un izvērsto atbilžu
uzdevumi

2. daļa

Izvērsto atbilžu uzdevumi, kas
pārbauda sociālo zinātņu mācību
saturam raksturīgas zināšanu,
izpratnes, prasmju un ieradumu
kombinācijas, risinot kompleksu
problēmu

Pieņemšanas nosacījumi

Lai kārtotu eksāmenu, skolēnam ir jāapliecina SR apguvi, pēc savas izvēles realizējot sociālās uzņēmējdarbības projektu vai pilsoniskās līdzdalības iniciatīvu, iesniedzot aprakstu

Valsts izglītības
satura centrs

Piekļuves nosacījumi

1. Taisnīga sabiedrība un valsts	2. Tiesiskums mūsdienu sabiedrībā	3. Inovatīva pārvaldība un globālā konkurētspēja	4. Cilvēkkapitāls un ilgtspēja
Sociālās uzņēmējdarbības projekts/pilsoniskās līdzdalības iniciatīva			

<https://mape.skola2030.lv/resources/5093>

Pilsoniskās līdzdalības iniciatīvas īstenošanas plāns

Pilsoniskās līdzdalības iniciatīvas aktualitāte

Pilsoniskās līdzdalības iniciatīvas mērķis

**Skolēna pilsoniskās līdzdalības iniciatīvas
plāns/norises gaita**

Pilsoniskās līdzdalības norises dokumentācija

Realizēta sadarbība grupā

Ievērotas darba tehniskās specifikācijas prasības

Sociālās uzņēmējdarbības īstenošanas plāns

Aprakstīta sociāla problēma

Definēts sociālais mērķis

Sniegta informācija par sociālās uzņēmējdarbības projekta darbībā radīto un piedāvāto preci vai pakalpojumu

Izveidots sociālās uzņēmējdarbības biznesa plāns

Ražota un realizēta prece vai sniegts pakalpojums

Analizēta iespējamā sociālā ietekme

Ievērotas darba tehniskās specifikācijas prasības

Tehniskais noformējums

- <https://mape.skola2030.lv/resources/5093>

Kritēriji

Veic padarīto darbu uzkrājumu, kas apkopots ievērojot šādas prasības*:

- datorrakstā uz A4 formāta lapām, kurām apdrukāta viena puse; lapas formāts – A4, lapas (fona) krāsa – balta; teksta attālums no visām četrām lapas malām – 2,5 cm; fonts – *Times New Roman*; burtu lielums tekstam – 12, virsrakstiem – 14 vai 16 (treknrakstā); burtu krāsa – melna;
- norāda atsaucē citātu, skaitlisko datu, shēmu u. c. izmantošanu no publicētiem darbiem, kā arī citu autoru slēdzienu un aizgūto domu izmantošanu; atsauces noformē atbilstoši kādam no vispārpieņemtajiem stiliem; citātus raksta pēdiņās;
- grafiki, diagrammas, shēmas, fotoattēli u. tml. tekstā tiek saukti par attēliem; tiem visiem ir pievienots nosaukums un numuri; tabulām pievienoti nosaukumi, tās numurētas;
- pirmā lappuse ir titullapa, to nenumurē, bet ieskaita kopējā lappušu skaitā. Otrā lappuse ir satura rādītājs. Numurē portfolio iekļautos darbus atbilstoši satura rādītājam. Jaunu nodaļu raksta jaunā lappusē. Neieskaita pielikumus lapaspušu kopapjomā, bet tie ir darba sastāvdaļa. Ar arābu cipariem secīgi numurē pielikumus.

* Ja nepieciešams, skolotājs izvēlas un nosaka cita veida tehnisko specifikāciju.

Valsts pārbaudes darbi
2022./2023. m.g.

Sociālās zinātnes

**Augstākais mācību
satura apguves līmenis**

19. maijs

CENTRALIZĒTĀ EKSĀMENA PROGRAMMA

Valsts izglītības
satura centrs

Eksāmena saturs 1. daļa

Politikas satura uzdevumi	Gadījumi politikā un to iespējamie risinājumi, balstoties teorijās par labāku pārvaldi un sabiedrības interešu ievērošanu.
Ētikas satura uzdevumi	Situācija un tās iespējamie risinājumi, balstoties ētikas normatīvajās teorijās.
Tiesību satura uzdevumi	Situācija un tās analīze, izmantojot tiesību avotus, civiltiesību, krimināltiesību, administratīvo tiesību, cilvēktiesību ietvaros.
Ekonomikas satura uzdevumi	Ekonomisko procesu analīze, izvēloties atbilstošu ekonomisku likumsakarību, kā arī atspoguļojot to ekonomiskā modelī.

Valsts izglītības
satura centrs

Satura moduļi

- **Taisnīga sabiedrība un valsts**
- **Tiesiskums mūsdienu sabiedrībā**
- **Inovatīva pārvaldība un globāla konkurētspēja**
- **Cilvēkkapitāls un ilgtspēja**

Valsts izglītības
satura centrs

Sasniedzamo rezultātu veidi un grupas

Lai sagatavotos eksāmenam un sasniegtu labāko iespējamo rezultātu, svarīgi ir pievērst uzmanību, kādas prasmes dažādās kombinācijās būs jāizmanto, demonstrējot savu sniegumu.

Sasniedzamo rezultātu veidi un grupas

Zināšanas, izpratne	Lieto situācijai atbilstošu terminoloģiju, konceptus, teoriju.
Skaidrošana	Skaidro jēdzienus, procesus sabiedrībā, notikumus, izmaiņas un sociālo procesu mijiedarbību. Skaidrojums ietver ar situāciju saistītus svarīgākos pierādījumus.
Analītiski spriež	Klasificē, grupē, salīdzina, saskata sakarības, vispārina, abstrahē, induktīvi/deduktīvi spriež: • nosaka cēloņu un sekū sakarības; • novērtē notikuma/procesa svarīgumu, ietekmes dziļumu, apjomu; • secina, balstoties uz cēloņsakarībām un analizētiem pierādījumiem.
Informācijas pratība	Meklē un atlasa informāciju, klasificē, novērtē, atlasa datus, interpretē: • novērtē informācijas ticamību; • saista ar iepriekšējām zināšanām; • iegūst datus, analizē tos; • interpretē to.
Ekonomiskā modelēšana	Modelē ekonomiskos procesus: • vērtē būtiskākās īpašības, raksturlielumus, sakarības; • izvēlas piemērotāko modeli skaidrošanai; • izmanto modeli, lai pamatotu kvalitatīvu prognozi
Argumentācija	Pierāda apgalvojumu, izmanto nepieciešamo argumentācijas veidu, ¹ ₂ demonstrē prasmi loģiski sasaistīt premisas ar secinājumiem un

Valsts izglītības
saturs centrs

Ieteikumi, gatavojoties eksāmenam

https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/eksameni/dokumenti/metmat/metiet_gatavojoties_ce_soczin_al.pdf

KĀ ATTĪSTĪT ARGUMENTĒŠANAS PRASMES

JURIDISKĀ SILOĢISMA SOĻI

1. Izvirzi jautājumu uz kuru jāatbild, vai apgalvojumu, kas jāpierāda;
2. Konstatē faktisko situāciju dotajā dzīves situācijas aprakstā (mazā premisa);
3. Nosaki spēkā esošās tiesības, skaidro to nozīmi (lielā premisa);
4. Formulē apgalvojumu, kas balstīts uz premisu kopsakarū un ietekmē situācijas dalībniekus, radot tiem tiesiskas sekas.

Valsts izglītības
satura centrs

Rīcības vārdi un satura indikatori

Rīcības vārds	Rīcības vārda skaidrojums	Iespējamie uzdevuma nosacījumi
Lietot	Mērķtiecīgi iesaistīt	Mini faktus, lieto cēloņsakarības, apliecinot rīcības saikni ar teoriju un citiem gadījumiem.
Pamatot	Izveidot skaidrojumu, izmantojot atsauci uz konkrētu informāciju (fakti, dati, cēloņi, spriedumi utt.)	Pamato, ka dotajos informācijas avotos un tavā minētajā gadījumā ir saistība, ka izpausmju apraksts pamato cēloņsakarības.
Pamatot	Detalizēti, saprotami, sniegt pārskatu (izklāstu.), formulēt galveno ideju (notikumus, procesus, parādības, iemeslus u. tml.), padarot to saprotamu.	Saisti teoriju, jēdzienus ar notiekošo sabiedrībā 1) un novērtē situāciju vai 2) un novērtē ietekmi uz izmaiņām tuvākā vai tālākā nākotnē.

KĀDAS ZINĀŠANAS UN PRASMES TIKS VĒRTĒTAS?

Spēja skaidrot procesu, parādību, notikumu norisi, saistot un detalizēti aprakstot visus nozīmīgos komponentus un sakarības

Skaidrojums ietver ar situāciju saistītus visus nozīmīgākos pierādījumus

Situācijai atbilstošu sociālo zinātņu terminoloģijas, konceptu, atsauču uz teorētiskām nostādnēm lietošana

Valsts izglītības
satura centrs

Eksāmena 2. daļa - problēmrisināšana

KĀ ATTĪSTĪT PROBLĒMRISINĀŠANAS PRASMI

Valsts izglītības
satura centrs

Eksāmena 2. daļa - problēmrisināšana

Tiek piedāvāta **situācija**, kura demonstrē raksturīgu sabiedrības problēmu, un **informācijas avoti**, kuros doto informāciju ir nozīmīgi izmantot turpmākajā problēmas analīzes un risināšanas procesā.

Informācijas pratība: atlasa atbilstošus un daudzpusīgus informācijas avotus par apskatāmo gadījumu, izvērtē avotu izcelmi un ticamību, izvēlas galveno informāciju, lai analizētu gadījumu.

PROBLĒMRISINĀŠANAS KRITĒRIJI SNIEGUMA LĪMEŅA APRAKSTĀ

Kritērijs \ Līmenis	I	II	III	IV
Meklē un atlasa informāciju	Atlasa informāciju, kas neatbilst pētāmajam tematam	Atlasa informāciju, kas daļēji atbilst pētāmajam tematam	Atlasa informāciju, kas atbilst pētāmajam tematam	Precīzi atlasa daudzveidīgu, uz pētāmo tematu attiecināmu informāciju
Formulē problēmu	Formulē problēmu, bet tā neatbilst dotās situācijas kontekstam.	Formulē problēmu, balstoties personīgā pieredzē, nesaista to ar doto informāciju, trūkst atbilstoša pamatojuma.	Problēmas noteikšanā prasmiīgi izmanto doto informāciju, bet formulētā problēma ir vispārīga un prasa precizējumu.	Problēmas noteikšanā prasmiīgi izmanto doto informāciju, precīzi formulē reālu problēmu, kurai ir nepieciešams risinājums.
Piedāvā vairākas alternatīvas problēmas risinājumam	Nav piedāvāts risinājums problēmai, ir reproducēts problēmas būtības izklāsts.	Piedāvā vienu ideju, kā risināt problēmu. Piedāvātais risinājums ir neskaidrs, nepieciešami precizējumi	Piedāvā vairākas alternatīvas, kā risināt problēmu. Izvērtē tās, salīdzinot savā starpā. Piedāvātajos risinājumos nepieciešami precizējumi.	Piedāvā vairākas alternatīvas izvērtē tās, salīdzinot savā starpā. Alternatīvu izklāsts ir precīzs un pilnībā skaidrs.
Pieņem lēmumu par labāko problēmas risinājumu, pamato to. Prognozē risinājuma sekas īstermiņā un ilgtermiņā	Nav piedāvāts problēmas risinājums, līdz ar to nevar prognozēt tā ietekmi un sekas.	Piedāvātās idejas risinājums pamatots daļēji, līdz ar to ir grūtības prognozēt tā ietekmi un sekas.	Izvēlas labāko risinājumu un pamato savu izvēli. Prognozē tikai īstermiņa ietekmi un sekas.	Pamato lēmumu par konkrētu izvēlēto problēmas risināšanas veidu. Prognozē, kā izvēlētais risinājums ietekmēs sabiedrību kopumā, tajā skaitā prognozē īstermiņa un ilgtermiņa ietekmi un sekas.

Valsts izglītības
satura centrs

Problēmrisināšanas soļi

- Definē problēmu!
- Izvirzi kritērijus, kas liecinās, ka problēma būs atrisināta!
- Piedāvā pamatotu problēmas risinājumu!
- Plāno un rīkojies, lai realizētu risinājumu!
- Izvērtē rezultātus, konstatē atbilstību / neatbilstību!

Valsts izglītības
satura centrs

Kā uzlabot problēmrisināšanas prasmes?

- Izvēlieties situācijas no masu medijos sniegtās informācijas!
- Vienojaties, kāda informācija iztrūkst, lai definētu problēmu!
- Piedāvājiet, kur nepieciešamo informāciju iespējams iegūt!
- Ja iespējams, formulējiet dotajā situācijā pastāvošo problēmu!

Valsts izglītības
satura centrs

PEST matrica

Veiciet definētās problēmas faktoru
noteikšanu PEST matricā!

Politiskā

Ekonomiskā

Sociālā / kultūras

Tehnoloģiskā

<https://mape.skola2030.lv/resources/13835>

10.1.

8

No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu vienu problēmas situāciju ietekmējošu faktoru politikas kontekstā. Noteiktā faktora precizitāti apliecina minētā tendence problēmas situācijas formulējumā.
No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu divus problēmas situāciju ietekmējošus faktorus politikas kontekstā. Noteikto faktoru precizitāti apliecina minētās tendences problēmas situāciju formulējumos.
No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu vienu problēmas situāciju ietekmējošu faktoru ekonomikas kontekstā. Noteiktā faktora precizitāti apliecina minētā tendence problēmas situācijas formulējumā.
No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu divus problēmas situāciju ietekmējošus faktorus ekonomikas kontekstā. Noteikto faktoru precizitāti apliecina minētās tendences problēmas situāciju formulējumos.
No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu vienu problēmas situāciju ietekmējošu faktoru sociālā kontekstā. Noteiktā faktora precizitāti apliecina minētā tendence problēmas situācijas formulējumā.
No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu divus problēmas situāciju ietekmējošus faktorus sociālā kontekstā. Noteikto faktoru precizitāti apliecina minētās tendences problēmas situāciju formulējumos.
No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu vienu problēmas situāciju ietekmējošu faktoru tehnoloģiskā kontekstā. Noteiktā faktora precizitāti apliecina minētā tendence problēmas situācijas formulējumā.
No dotajiem avotiem precīzi atlasa informāciju, lai noteiktu un ierakstītu divus problēmas situāciju ietekmējošus faktorus tehnoloģiskā kontekstā. Noteikto faktoru precizitāti apliecina minētās tendences problēmas situāciju formulējumos.

Valsts izglītības
satura centrs

Situācijas analīzes instrumenti

PEST analīze – izmēra jomas vidi un potenciālu pret ārējiem faktoriem – politiskajiem, ekonomiskajiem, sociālajiem un tehnoloģiju. PEST analīzi mēdz lietot pirms SWOT analīzes. Tas ir samērā vienkāršs, tomēr būtisks rīks lēmumu pieņemšanā.

SWOT analīze – stipro un vājo pušu, iespēju un draudu analīze (latviešu valodā to mēdz dēvēt par SVID analīzi). Tā kalpo, lai izvērtētu kādas organizācijas stratēģiju vai analizētu kādu ideju.

Valsts izglītības
satura centrs

Skaidro un pamato labāko problēmas risinājumu, prognozē, kā tavs ieteiktais risinājums ietekmēs sabiedrību īstermiņā un ilgtermiņā!

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
Apraksta darbības, kuras virzīs uz problēmas risinājumu īstermiņā un ilgtermiņā.	Min konkrētu gadījumu vai situāciju vai nosauc īstermiņa risinājumu, neskaidro vai tikai sasaista problēmu un teoriju.	Skaidro īstermiņa piemēru sasaistē – cēloņi un sekas –, atklāj situācijas un risinājuma attiecību daļēji īstermiņā.	Skaidro un pamato īstermiņa sakarības starp risinājumu un ietekmi uz sabiedrību, ir piemērs, skaidro sekas un ietekmju izmaiņas īstermiņā.	Skaidro un pamato sakarības starp īstermiņa un ilgtermiņa risinājumu, ietekmi uz sabiedrību, ir piemērs, risinājums, īstermiņa un ilgtermiņa ietekmes kompleks skaidrojums.
	Min konkrētu gadījumu vai situāciju vai nosauc ilgtermiņa risinājumu, neskaidro vai tikai sasaista problēmu un teoriju.	Skaidro ilgtermiņa piemēru sasaistē – cēloņi un sekas –, atklāj situācijas un risinājuma attiecību daļēji ilgtermiņā.	Skaidro un pamato ilgtermiņa sakarības starp risinājumu un ietekmi uz sabiedrību, ir piemērs, skaidro sekas un ietekmju izmaiņas ilgtermiņā.	Skaidro un pamato sakarības starp īstermiņa un ilgtermiņa risinājumu, ietekmi uz sabiedrību, ir piemērs, risinājums, ilgtermiņa ietekmes kompleks skaidrojums.
	1 + 1 punkts.	2 + 2 punkti.	3 + 3 punkti.	4 + 4 punkti.

Valsts izglītības
satura centrs

EKSĀMENA DARBA IZPILDE

Palīglīdzekļi, kurus atļauts izmantot pārbaudes darba laikā: tumši zila vai melna pildspalva, kalkulators, lineāls.

Darbs pildāms papīra formātā, bet darbu vērtēšana notiks tiešsaistē tāpēc katra darba daļai būs divu veidu materiāli: **darba lapas** un **atbilžu lapas**.

Darba lapās būs teksti, uzdevumi, jautājumi, bet atbildes jāraksta atbilžu lapās. Darba lapās drīkst veikt atzīmes, svītrojumus.

VĒRTĒS TIKAI ATBILŽU LAPĀS IERAKSTĪTO!

Valsts izglītības
satura centrs

Atbilžu izvēju uzdevumu atbilžu lapas fragmenta piemērs

	A	B	C	D
1.1.	☐	☐	☐	☐
1.2.	☐	☐	☐	☐
1.3.	☐	☐	☐	☐
1.4.	☐	☐	☐	☐
1.5.	☐	☐	☐	☐
1.6.	☐	☐	☐	☐

	A	B	C
1.7.1.	☐	☐	☐
1.7.2.	☐	☐	☐
1.7.3.	☐	☐	☐
1.7.4.	☐	☐	☐

Kļūdu labojumam

	A	B	C	D
	☐	☐	☐	☐

Kļūdu labojumam

	A	B	C
	☐	☐	☐

Valsts izglītības
saturs centrs

Izvērsto atbilžu uzdevumu atbilžu lapas fragmenta piemērs

3.1.

Termiņš ir gadi

3.2.

3.3.

Censties
ievērot
norādīto
laukumu
atbildes
rakstīšanai

Valsts izglītības
satura centrs

Atgādinājums par eksāmena procedūras datumiem

Darbība/procedūra	Datums
Piekļuves nosacījumu augšupielāde sistēmā – skolēna atbildība	līdz 24.martam (pēdējais datums)
Piekļuves nosacījumu novērtēšana sistēmā – skolotāja atbildība	Līdz 11.aprīlim (pēdējais datums)
Eksāmens	19. maijs

Valsts izglītības
satura centrs

Paldies!

xxx

Valsts izglītības satura centra xxx

xxx@visc.gov.lv

2023.gada. xx.xx